

²³ P. Trzeciak: *Historia, psychika, architektura*, Warszawa 1988, s. 215. Autor, przy okazji swoich rozważań nad eklektyzmem w architekturze, podaje zamieszczony w tekście opis za pracą W. Krassowskiego: *Aestetyczna ozdoba w architekturze drugiej połowy XIX w.* In: *Sztuka drugiej połowy XIX w.*, s. 141. Moda na nawiązywanie do spuścizny starożytnego Egiptu w architekturze synagogalnej pojawiła się też na drugiej półkuli. Egipszczyną fasadę posiada synagoga zbudowana w roku 1824 przy Cherry Street w Filadelfii, podobnie zbudowano fasadę pochodzącej z roku 1849 filadelfijskiej synagogi przy Crown Street. Por. R. Wischnitzer: *The Egyptian revival in synagogue architecture*. In: *From Dura to Rembrandt, Jerusalem 1990*, s. 96–103.

²⁴ *Orient i orientalizm w sztuce*, Warszawa 1986. Por. H. Künzl: *Der Einfluß des alten Orients auf die europäische Kunst besonders im 19. und 20. Jh.*, Köln 1973.

Dariusz Rozmus

E. Buława: *Tadeusz Reger (1872—1938)*. Macierz Ziemi Cieszyńskiej, Cieszyn 1998 ss. 51.

W ubiegłym roku, w ramach bogatego programu obchodów 80-lecia powstania Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego ukazały się biogramy trzech prezydentów tejże Rady. Jeden z nich poświęcony był Tadeuszowi Regerowi.

Autor tej publikacji, dr Edward Buława jest historykiem regionalnym, o sporym dorobku w tej dziedzinie, zamieszkałym w Cieszynie. Jego prace to zarówno rozprawy naukowe, jak również artykuły popularno-naukowe zamieszczone w miejscowych periodykach. Problematyka społeczno-polityczna Śląska Cieszyńskiego, a zwłaszcza sprawy robotnicze i działalność na tym terenie socjaldemokracji, wydają się być autorowi szczególnie bliskie, toteż ze znanstwem i erudycją prezentuje on nie tylko życie i pracę polityczną Tadeusza Regera, ale też z rozmachem nakreśla tło epoki, w której przyszło żyć bohaterowi publikacji.

T. Reger to działacz robotniczy i narodowy, długoletni poseł oraz redaktor i publicysta prasy socjalistycznej, związany przez niemal pół wieku z ziemią cieszyńską. Jego biogram ukazał się wielokrotnie w wydawnictwach naukowych i popularnych, a sporo faktów z jego życia zawiera poświęcona mu memuarystyka.

Omawiana publikacja autorstwa Edwarda Buławy składa się z czterech rozdziałów ujmujących chronologicznie działalność T. Regera. Sporo miejsca zajmują informacje ogólne dotyczące dziejów socjaldemokracji w Galicji, gdzie nastąpiły początki pracy politycznej Regera, oraz na Śląsku Cieszyńskim, z którym bohater publikacji był związany przez całe dorosłe życie. Autor wymienia nie tylko liczne fakty z historii ruchu robotniczego, ale również nazwiska wielu działaczy. Zauważa się dążność autora do oddania klimatu opisywanej epoki, co zostało w pełni zrealizowane.

Całość kończy słowo od autora oraz wykaz źródeł i literatury. Praca powstała w oparciu o archiwalia, prasę i pamiętniki dostępne w Książnicy Cieszyńskiej.

Wykorzystano również opracowania naukowe, a przede wszystkim publikację autorstwa W. Najdusa: „Polska Partia Socjaldemokratyczna Galicji i Śląska (1890—1918)”.

Wydawnictwo ma charakter popularny; autor nie stosuje aparatu naukowego. Nie wykorzystuje też, zapewne ze względu na ramy pracy określone przez wydawcę, licznych archiwaliów znajdujących się poza Cieszynem oraz przebogatej publicystyki Regera.

Praca ma charakter popularyzatorski i upowszechnia wiedzę o tym wybitnym i zasłużonym dla Śląska działaczu, ale może posłużyć również wszystkim zainteresowanym szerszą historią naszego regionu.

Lidia Szkaradnik

I. Bobb: *Skąd przyszli*, Kraków 1998, ss. 131.

Wiele łączy konwent Ojców Bonifratrów w Cieszynie z ich współbraćmi z Zielonej, przysiółkiem Konarów, w gminie Świątniki pod Krakowem. Z Cieszyna trafił do Zielonej/Konar ojciec Sokół, tutejszy wieloletni przeor, również zwierzchnik placówki „na Zielonej”. W Zielonej pracowali też inni ojcowie i bracia cieszyńskiego konwentu. Nic więc dziwnego, że ukazanie się monografii poświęconej dziejom tego klasztoru musiało wzbudzić zainteresowanie cieszyńskiego czytelnika, a że na naszym terenie publikacja Izabeli Bobb jest niemal nieznaną, naszą intencją jest przekazanie informacji na jej temat Cieszyniakom, co uznajemy za tym bardziej potrzebne, że jej cieszyński odpowiednik posiada również własną monografię.

Omawiana monografia ujęta jest niejako w dwie klamry, spajające historyczny wątek pracy. Klamrą tą jest z jednej strony posłanie Jana Bożego, założyciela Bonifratrów, uzupełnione o rys ilustrujący pojawienie się tego zakonu na ziemiach polskich, z drugiej zaś pokazanie praktycznej realizacji tegoż posłania, realizowane współcześnie przez zakonników „na Zielonej”.

Wątek historyczny dotyczący dziejów samego konwentu i miejscowości, w której znalazł siedzibę otwiera nawiązanie do czasów Bolesława Śmiałego, a zarzame w legendach, jakoby tędy miał przejeżdżać ów król tak dzielny i szczodry, a zarzame — z powodu skazania na śmierć biskupa Stanisława — nieszcześnie, gdy uchodził na Węgry. Inna, pogodniejsza legenda wiąże Konary z świętą Jadwigą, królową Polski. Właściwe dzieje Konarów-Świątników, opisywane przez Izabelę Bobb językiem przystępnym, nieczęsto spotykanym w tego rodzaju publikacjach, rozpoczynają się od roku 1913, gdy zaniedbany folwark szlachecki w Zielonej zakupili OO. Bonifratrzy z Krakowa. Folwark, prowadzony przez zakonników (siedzibę wzniesli tu dopiero w 1928) stał się na pewien czas źródłem zaopatrzenia wielkiego szpitala bonifraterskiego w żywność, a także dawał zatrudnienie sporej grupce miejscowych, nie zawsze mogących znaleźć zatrudnienie gdzie indziej.